

INTENS ZWARTE 'MARBRE NOIR DE GOLZINNE' WORDT ONDERGRONDS GEWONNEN

Het nieuwe **zwarte goud**

Steenkool staat nog tot in de jaren zestig bekend als het 'zwarte goud'. De trots van Limburg levert energie en wordt verkocht als grondstof voor de chemische industrie. De kolenmijnen zijn allang geschiedenis, maar er is nog wel een ander 'zwart goud' dat ondergronds wordt gewonnen: Noir de Golzinne of Noir de Mazy, een prachtige marmersoort, intens zwart, met hooguit een minimale vorm van tekening. Marcel Verkuijl van Ambiance Natuursteen heeft er een ware passie voor en neemt ons mee naar de groeve in de buurt van het Belgische Namen, waar Erik Egyed onze gids is.

Marcel Verkuijl heeft als allround restaurateur en steenhouwer niet alleen een passie voor marmer en natuursteen, maar ook voor de plekken waar deze materialen gewonnen worden. Hij heeft al talloze steengroeves in allerlei landen bezocht en kent ieder subtiel verschil, of het nu om Italiaans marmer gaat of een soort uit China. Marcel moet nog wel even iets kwijt over de vooraankondiging van dit bezoek aan de groeve, in het vorige nummer. Uw redacteur maakte daar bij melding van 'Belgisch hardsteen', wat voor de expert uit het Betuwse Randwijk zo ongeveer hetzelfde is als het verwarren van paus Benedictus en Silvio Berlusconi. 'Belgisch hardsteen, zoals Arduin en Petit Granit, heeft een veel sterkere tekening.

Trouwens, we hebben het nu de hele tijd over marmer, maar strikt wetenschappelijk gezien is *Noir de Mazy* of *Noir de Golzinne*, de officiële benamingen, geen marmer... Maar goed, laten we het niet nodeloos ingewikkeld maken. O ja, en je hebt er een foto bij geplaatst van een open groeve en wij gaan toch echt onder de grond kijken...'

ROESTIGE HIJSCONSTRUCTIE

Marcel voegt er meteen aan toe dat ondergrondse winning heel bijzonder is, want marmer wordt gewoonlijk gewonnen door middel van zogenoemde 'dagbouw'. In dit deel van België is dat echter om landschappelijke redenen niet meer toegestaan. Om mogelijke misverstanden weg te nemen: Marcel Verkuijl heeft geen schoolmeesterachtige neigingen en steekt ook geen vingertje omhoog als hij een misverstand recht wil zetten. En passie voor een ambacht, met alles wat daar bij komt kijken, kun je iemand niet kwalijk nemen. Tegendeel.

Afijn, we zullen dus zo onder de grond gaan. Al kijken we eerst nog wat rond op het buitenterrein van de groeve, waar enorme steenklompen vers vanuit de mijn worden aangevoerd met een kruising tussen een reusachtige vorkheftruck en een shovel. Dat voertuig is ook zo ongeveer het enige moderne object dat we hier aantreffen. De hoge stalen hijsconstructie die boven het terrein uitsteekt voert al jarenlang een hevige strijd tegen de roest, maar geeft zich nog lang niet gewonnen en staat er vermoedelijk over 25 jaar nog steeds.

1. Marcel Verkuijl bij de ingang van zijn zoveelste bedevaartsoord. De steenhouwer probeert zo veel mogelijk marmergroeves te bezoeken. **2.** Decennia lang werden de medewerkers met deze vrachtlieper de diepte in gebracht. De marmerplaten mochten niet te groot en te zwaar zijn. **3.** Dergelijke marmerplaten wegen ettelijke tonnen.

1. De grote marmerbrokken worden met een watergekoelde diamantzaag in handzamer platen gezaagd met een dikte van 2 cm. 2. Nu weten we ook waar Jules Verne inspiratie heeft opgedaan voor zijn wereldberoemde boek 'Naar het middelpunt der aarde'. 3. Een marmerlaag bestaat uit 'banken', die in een soort van wafelvorm op elkaar liggen. 4. Het boren met de gaten waarin explosieven tot ontsteking worden gebracht, gebeurt met een robot op rupsbanden.

Eromheen liggen duizenden niet voor verfijnd werk geschikte marmerresten: delen van mindere kwaliteit en zaagafval van de blokken. Het restmateriaal wordt vooral gebruikt om te worden verwerkt in asfalt. Een mooie schouw is geen haalbare kaart, of het zou er eentje voor een poppenhuis moeten zijn. In een kleine golfplatenloods worden de incurante kanten van de reusachtige steenblokken afgezaagd. Dat gebeurt met een watergekoelde cirkelzaag, waarvan de punten zijn gewapend met diamant. Dat houdt de slijtage redelijk binnen de perken, de zaagelementjes moeten om

de paar jaar worden vernieuwd.

DUISTERE ONDERAARDSE

We krijgen een bouwvakkershelm uitgereikt – voor de romantiek was zo'n mijnwerkershelm met een lamp erop leuk geweest – en gaan ondergronds. Op het terrein waar wordt gezaagd, zien we een enkele meters brede schacht die zo'n 60 meter de diepte in gaat. Erboven hangt een stalen kooi aan een dikke staalkabel, die deel uitmaakt van een enorme lier. Gelukkig, dat ding, met enige fan-

4

1

2

3

AMBIANCE NATUURSTEEN

Marcel Verkuijl kent alle facetten van het steenhouwersvak. Interieurwerk, badkamers, grafmonumenten, keukenbladen, wasbakken en trappartijen, alles heeft hij inmiddels vervaardigd of gerestaureerd.

Antieke schouwen genieten Verkuijl's speciale belangstelling; al op jonge leeftijd werd hij aangetrokken door deze sfeerbepalende elementen. Al snel ging hij schouwen verzamelen die wat aandacht nodig hadden, om ze vervolgens weer in perfecte staat te brengen. Uiteindelijk ontstond vanuit deze passie Ambiance Natuursteen, een bedrijf dat zich richt op de restauratie en het herstel van de oorspronkelijke situatie, bijvoorbeeld door het vervaardigen van een authentiek ogende replica. Aldus werkt Ambiance veelal in vooroorlogse woningen waar marmer en hardsteen zijn toegepast, zowel binnen als buiten. Ambiance is afgelopen jaren ook betrokken geweest bij restauratiewerkzaamheden in enkele kastelen.

Het atelier van Ambiance Natuursteen is gevestigd aan de Erfstraat 26, 6668 AE Randwijk en telefonisch bereikbaar via 06 2040 3894. Zie ook www.ambiancenatuursteen.nl.

1. Om het ontsteken te vertragen wordt gebruik gemaakt van lonten, waardoor iedereen genoeg tijd heeft om zich in veiligheid te brengen. 2. Krachtig machientje... Een kettingzaag waarbij wordt gezaagd met diamanten zaagtoppen. 3. Dit stuk marmer meet in de hoogte ongeveer 20 cm. In het midden vertoont het materiaal een scheurtje dat diagonaal door de hele plaat trekt en deze ongeschikt maakt voor gebruik. 4. Daar doet men het allemaal voor, daar in Wallonië: schouw uit het atelier van Ambiance Natuursteen.

tasie te betitelen als lift, wordt alleen nog maar gebruikt voor het laten zakken van gereedschappen en machines...

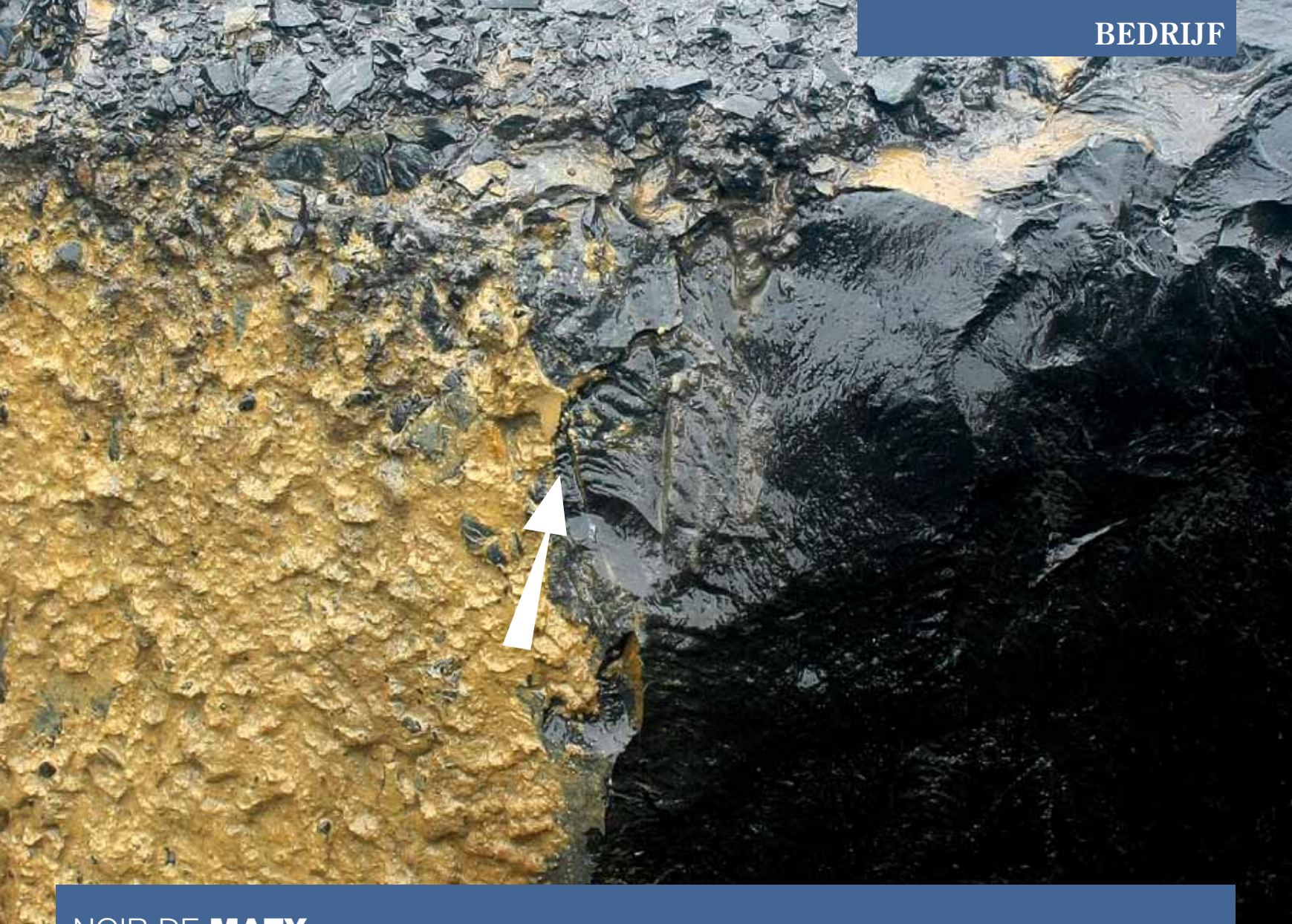
Geen spectaculaire afdaling dus, maar een voettocht naar het duistere onderaardse. Waarbij we onderweg de al vaker genoemde 'hef-shovel' weer tegenkomen, want die haalt de grote stenen platen zelf van beneden. Het lopen is even wennen in de groeve, want de brede gangen lopen schuin naar beneden. Dat is niet gedaan om het transport te vergemakkelijken, maar omdat de kostbare zwarte lagen diagonaal in Moeder Aarde zitten. Waardoor het bruikbare materiaal bij de ingang nog vrij dicht onder de begane grond zit, maar uiteindelijk, inmiddels honderden meters verderop, op zo'n 66 meter diepte wordt gewonnen. Al zullen er daar op termijn nog wel een paar bij komen, want de lagen lopen nu eenmaal omlaag. Al snel wordt duidelijk dat deze ondergrondse straten niet geschikt zijn om was te drogen; alles oogt vochtig en voelt ook zo aan. Om de mijn – want dat is het in feite – droog te houden, wordt er continue water weggepompt.

DRIE KWALITEITEN

De marmerlagen zitten dus schuin in de bodem. Het gaat om zogenoemde banken, kleinere lagen die als een soort wafel op elkaar liggen en samen een dikkere laag vormen. Die moet voor een rendabele exploitatie minimaal 130 cm dik zijn. Een vakman als Marcel Verkuijl onderscheidt daarbij drie kwaliteiten. 'De topkwaliteit heeft een fijne korrel en is egaal zwart. Daarna krijg je materiaal dat hierop lijkt, maar wel eens een vlekje of een wit adertje heeft. De derde kwaliteit kan een wolkachtige achtergrond, een grovere korrel en duidelijke vlekken en aders vertonen. De mindere soorten – een relatief begrip bij dit prachtige materiaal – worden onder meer gebruikt voor tegelvloeren en dorpels.' Zwart marmer is zeer kostbaar. Erik Egyed kan wel verklaren waarom. 'De winning is zeer arbeidsintensief. In een ondergrondse groeve is het werk veel complexer dan bij de dagbouw die elders gebruikelijk is. Daar komt bij dat er veel materiaalverlies is. Jaarlijks halen we hier 400 tot 500 kubieke meter steen naar boven, maar houden maar 250 kuub Belgisch Zwart over dat aan onze strenge eisen voldoet. Het goedgekeurde marmer moet nog allerlei bewerkingen ondergaan, zoals het verzagen tot 2cm dikke platen elders en het polijsten van de platen. Dat is bepaald niet gemakkelijk als je bij wijze van spreken alle kwaliteiten van het marmer naar boven wilt halen die erin zitten.

DYNAMIET

Zo ver zijn we echter nog lang niet. Eerst moet het marmer nog worden losgezaagd. Een delicate bezigheid, want hoewel het materiaal zeer hard is, kunnen er barsten ontstaan door een foute werkwijze. We hadden al gezien dat het marmer in 'banken' op elkaar ligt, lagen die tussen pakweg 23 en 50 cm dik zijn. Om het marmer van

NOIR DE MAZY

Volgens sommige bronnen hebben de Romeinen al rond 55 v. C. zwart marmer gedolven in België. Pas aan het eind van de 18e eeuw (de tijd van de Franse Revolutie) kwamen de industriële winning en bewerking goed op gang. De groeve nabij Bossière (Noir de Mazy) is momenteel de enige nog actieve groeve, al leverde die van Golzine (Noir de Golzinne) tot voor enkele jaren ook een uitstekende kwaliteit. Door de moeilijke winning zijn de prijzen explosief gestegen. Bij Bossière wordt sinds 1929 zwart marmer gewonnen. Huidige eigenaar is Merbes-Sprimont, een bedrijf dat deel uitmaakt van een internationale concern dat actief is in de natuursteenindustrie. Belgisch Zwart staat officieel bekend als Carrières de Marbre Noir de Golzinne. MerBes-Sprimont heeft een concessie voor de ondergrondse ontginning van 900 hectare en kan daarmee nog enkele tientallen jaren vooruit. Waarmee het einde van de exploitatie van het zwarte goud nog niet in zicht is, want geologen hebben ontdekt dat er ook nog diepere lagen aanwezig zijn.

de niet bruikbare steen erboven en eronder te scheiden worden er diepe gaten geboord met een diameter van 34 mm. Per dag kunnen tot 32 van die boorgaten worden gemaakt. Daarin wordt een zeer nauwkeurig gedoseerde hoeveelheid dynamiet aangebracht. De springstof wordt met lonten tot ontsteking gebracht. Door de vertraging kunnen alle medewerkers tijdig een veilig heenkomen zoeken. Als de marmerlaag is losgemaakt van de steen erboven, kan het eigenlijke zaagwerk beginnen. Dat gebeurt onder meer met een enorme kettingzaag met diamantbezetting en beitels om de blokken los te breken. Als je ziet hoe langzaam dat gaat, vraag je je af hoe onze voorouders dat in godsnaam voor elkaar hebben gekregen met hun simpele hulpmiddelen. We gaan niet al te diep in op het zaagwerk, waarbij de grote, tonnenzware brokken steen ontstaan, die al eerder ter sprake zijn gekomen. Inmiddels weten we wel dat er heel wat werk (en gewicht) is verzet alvorens de prachtige platen Belgisch Zwart terechtkomen bij mensen als Marcel Verkuijl, die er hun vakmanschap op loslaten. |

